

LINA VIDAUSKYTĖ

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Lietuva
General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Lithuania

DVASINĖS PRATYBOS, METAFOROLOGIJA IR FILOSOFINIS KONSULTAVIMAS

Spiritual Exercises, Metaphorology and Philosophical Counseling

SUMMARY

The aim of this article is to analyze the possibilities of applying metaphorology in philosophical counseling, based on the philosophical insights of Hans Blumenberg and Pierre Hadot. Metaphorology, or non-conceptual theory, is a direction marked by Blumenberg. Its possibility of is completely unexplored in philosophical counseling. Hadot is primarily known for his exceptionally original interpretation of Ancient Philosophy and his entrenched conception of spiritual exercises. The concepts are difficult to apply in a specific existential situation, but metaphors focus on human imagery and are a kind of gestalt of reality. Spiritual exercises perceived as a philosophical way of life help to concretize the theory and to apply it in life situations.

SANTRAUKA

Šiame straipsnyje aptariamos metaforologijos taikymo galimybės filosofinėje praktikoje remiantis Hanso Blumenbergo ir Pierre'o Hadot filosofinėmis įžvalgomis. Metaforologija, arba ne-konceptualumo teorija, yra Blumenbergo nužymėta kryptis, kurios galimybės filosofiniame konsultavime yra visiškai netyrinėtos. Hadot pirmiausia yra žinomas dėl savo išskirtinai originalios Antikos filosofijos traktuotės ir įtvirtintos dvasinių pratybų sampratos. Kitaip nei sąvokos, metaforos orientuotos į žmogaus vaizduotę ir yra savitiški tikrovės geštaltai, vaizdiniai. Dvasinės pratybos, suvoktos kaip filosofinis gyvenimo būdas, padeda sukonkretinti teoriją, ją taikyti gyvenimiškose situacijose.

ĮVADAS

Nors filosofinis konsultavimas yra palyginti nauja, vos praeito amžiaus devintajame dešimtmetyje atsiradusi praktinės filosofijos šaka, tačiau per palyginti trumpą laiką čia jau yra pasiekta neblogų rezultatų išbandant įvairių filoso-

RAKTAŽODŽIAI: metaforologija, dvasinės pratybos, filosofinis konsultavimas, Blumenbergas, Hadot.

KEY WORDS: metaphorology, spiritual exercises, philosophical counseling, Blumenberg, Hadot.

fijos temų bei idėjų taikymo galimybes, kai tenka konsultuoti asmenis, kurie išgyvena egzistencines problemas bei ieško gyvenimo prasmės. Filosofinis konsultavimas yra artimas egzistencinei psichoterapijai. Jo pamatą sudaro istoriškai susiformavusi filosofinės kalbos tradicija ir išmintis, traktuojama daugiau kaip gyvenimo būdas, o ne kaip grynai teorija. Svarstant apie filosofinio kon-

sultavimo kalbos specifikos klausimą ypatingą dėmesį verta atkreipti į vieno įtakingiausių XX a. antros pusės filosofų Hanso Blumenbergo (1920–1996) iniciuotą metaforologijos projektą. Tuo tarpu filosofijos kaip išminties požiūriu itin produktyvi gali būti atožvalga į Pierre'o Hadot (1922–2010) atgaivintą antikinę filosofijos kaip gyvenimo būdo ir dvasinių pratybų sampratą.

PIERRE'AS HADOT: FILOSOFIJA KAIP DVASINĖS PRATYBOS

Hadot atlikti senovės graikų filosofijos tyrinėjimai filosofinio konsultavimo požiūriu neabejotinai svarbūs pirmiausia tuo, kad jie padeda įveikti įsisenėjusį požiūrį, esą filosofija yra teorinė disciplina, plėtojanti teorinį diskursą, kuris turi eksplikuoti ir paaiškinti bendriausius tikrovės kaip visumos principus. Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad toks požiūris yra visiškai pagrįstas. Jis remiasi akivaizdybe, jog pats mąstymas yra diskursyvus, t. y. į konkretybę visuomet žvelgia pro abstrakcijos prizmę ir tuo būdu kiekvieną detalę padeda suvokti visumos kaip vienovės kontekste. Šiuo požiūriu ir žmogaus gyvenimui reikšmingų dalykų filosofinis apmąstymas yra ne kas kita, kaip tik diskursyvus tų dalykų išvedimas iš bendrųjų principų. Tada bet koks žmogaus „gyvenimiškas apsisprendimas“ laikomas „teisingu“ ar „pagrįstu“, jei jis gali būti logiškai samprotaujant išvestas iš vienokių ar kitokių visuotinių akivaizdybių. Filosofui nerūpi, ar tas pasirinkimas bus faktiškai įgyvendintas gyvenime, ar liks vien įsivaizduojamas bei konstruojamas „grynajame mąstyme“.

Hadot bando parodyti, kad tokia filosofijos samprata neturi nieko bendro su tuo, kaip filosofiją suprato senovės graikai. Savo puikioje knygoje *Antikos filosofija. Kas tai?* jis rašo: „Savo knygoje ketinu parodyti tą gilų skirtumą tarp Antikos laikų filosofijos sampratos ir to, kaip ji suprantama mūsų dienomis, bent jau remiantis tuo vaizdu, kuris paprastai pateikiamas studentams iš akademinės būtinybės“ (Hadot 2005: 10).

Tyrinėdamas senovės filosofų tekstus bei liudijimus apie jų gyvenimą, Hadot įtikinamai parodė, kad senovės graikams filosofija nebuvo vien teorinis diskursas, tekstų rašymas ar juo labiau – vien akademinė karjera. Antikoje filosofu pirmiausia buvo vadinamas tik toks asmuo, kuris gyvena filosofiškai. Filosofinių tekstų rašymas čia buvo visiškai nebūtinas dalykas. Hadot pabrėžia:

bent jau nuo Sokrato laikų galimybė rinktis specifinį gyvenimo būdą nėra nustumta į paskutinę filosofinės veiklos vietą, it koks papildomas priedas; priešingai, ji atsiduria pačioje pradžioje dėl sudėtingos sąveikos tarp kritinės reakcijos kitų gyvenimiškų nuostatų atžvilgiu, kaip visa

apimantis konkretaus gyvenimo būdo ir pasaulėžiūros vaizdas ir pats laisvas apsisprendimas. <...> Tad filosofinis diskursas prasideda nuo gyvenimo būdo, nuo egzistencinio pasirinkimo, o ne atvirkščiai (Hadot 2005: 11).

Teorinis diskursas senovės filosofams buvo reikšmingas tiek, kiek filosofinio gyvenimo būdo egzistencinis pasirinkimas suponuoja tam tikrą pasaulėvaizdį. Kaip tik šį pasaulėvaizdį filosofinis diskursas turi išskleisti bei racionaliai pagrįsti. Todėl, teigia Hadot, „filosofinį diskursą reikia suprasti iš specifinės gyvenimo būdo perspektyvos, vienu metu kaip priemonę ir kaip išraiškos būdą. Iš to sektų, kad filosofija visų pirmiausia yra gyvenimo būdas, bet glaudžiai susijęs su filosofiniu diskursu“ (Hadot 2005: 12). Hadot pabrėžia, kad senovės graikų mąstymas buvo pirmiausia intuityvus,

kad išvalga čia visuomet yra pirminė diskurso atžvilgiu. Jis aiškina:

Filosofinio gyvenimo esmė – egzistencinis konkretaus gyvenimo būdo pasirinkimas, tam tikrų būsenų, vidinių nuostatų patirtis; jos filosofinis diskursas nepajėgia apimti. Akivaizdžiausiai šią situaciją atskleidžia platoniška meilės patirtis, gal net ir Aristotelio paprastųjų substancijų intucija. Pati ryškiausia – Plotino vienijanti patirtis, kurios kaip tokios visiškai neįmanoma išreikšti žodžiais, nes kalbantis apie ją kalba jau pasibaigus patirčiai, būdamas nebe tame pačiame psichiniame lygmenyje. Tačiau tą patį galime sakyti ir apie epikūrininkų, stoikų, kinikų patirtis (Hadot 2005: 205).

Tačiau ne mažiau svarbu yra tai, kad patį „filosofinį diskursą galima apibrėžti kaip dvasines pratybas, skirtas sužadinti radikalų egzistencinį pokytį“ (Hadot 2005: 208).

HANSO BLUMENBERGO METAFOROLOGIJA

Norint geriau suprasti Hadot eksplikotos gyvenimo būdo ir filosofinio diskurso sąveikos dialektikos reikšmę filosofiniam konsultavimui, pravartu atidžiau pažvelgti į paties diskurso struktūrą. Atrodytų, kad tai, ką randame analizuodami šią struktūrą, yra ne kas kita, kaip tik sąvokos. Bet jei taip, tai lieka nesuprantama, kaip toks grynai „sąvokinis“, t. y. neišvengiamai abstraktus, diskursas gali daryti poveikį visiškai konkrečiam filosofinio gyvenimo būdo pasirinkimui. Ieškant atsakymo į šį klausimą, svarbią nuorodą galime aptikti Blumenbergo iniciuotame metaforologijos projekte.

Šis projektas kartais vadinamas „metaforos hermeneutika“, tačiau „herme-

neutikos“ sąvoka šiuo atveju gali klaidinti, nes kelia asociacijas su H.-G. Gadamerio ar P. Ricoeuro koncepcijomis, nuo kurių Blumenbergas atsiribojo. Metaforologijos konceptualią ašį sudaro pastanga parodyti, kad metaforos darė daug didesnę įtaką Europos intelektualinei kultūrai nei sąvokos ar konceptualinės schemos. Blumenbergas bando parodyti, kad metaforos nėra vien aiškaus, konceptualaus filosofinio kalbėjimo puošmena ar priedas, kaip manė jau Aristotelis. Anot Blumenbergo, metaforos yra visiškai savarankiška kalbėjimo forma, kuri filosofinėje kalboje atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį. Jos yra vaizdai, vaizdinės konstantos, kuriomis naudojasi filo-

sofai siekdami padėti žmogui susiorientuoti jo gyvenamajame pasaulyje (plg. Blumenberg 2013: 11–17). Atsižvelgiant jau vien į tokią metaforų funkciją, darosi aišku, kad metaforologija gali būti nepaprastai svarbi filosofiniam konsultavimui, kurio tikslas juk taip pat yra padėti dėl prasmės trūkumo kenčiančiam žmogui aptikti pamatinius gyvenimo orientyrus.

Metaforologijos pagrindinė idėja buvo suformuluota knygoje *Paradigmen zu einer Metaphorologie* (2013) ir išplėtota vėlesniuose darbuose, kuriuose, patikslindamas savo plėtojamą koncepciją pobūdį, Blumenbergas metaforologiją vadina jau „nesąvokiškumo teorija“ (*Theorie der Unbegrifflichkeit*). Šį terminologinį pakeitimą jis aiškina taip: „<...> metaforologijos funkcija nepakito, bet jos referentas dabar yra ne metafora, o ypatingi nekonceptualizuojamumo atvejai“ (Blumenberg 1979: 83). Trumpai tariant, Blumenbergą domino tokios prasmės raiškos formos, kurios negali būti iki galo konceptualizuotos – specialaus tipo metaforos, kurias jis vadina „absoliučiomis metaforomis“. „Absoliučios metaforos aptikimas“, rašo Blumenbergas, „turėtų padėti mums iš naujo apmąstyti santykį tarp fantazijos ir logoso – būtent ta prasme, kad fantazijos sritis būtų traktuojama ne kaip vien transformacijos į sąvokas substratas <...>, o kaip katalizacijos sfera, kurią sąvokų pasaulis nuolat vartoja save praturtindamas, bet sykiu tos srities nepakeičia ir nesuvartoja“ (Blumenberg 2013: 14).

Absoliučios metaforos yra tie nesąvokiniai (ar iki-sąvokiniai) filosofinio diskurso elementai, kurie grindžia sąvokinių mąstymą ir apibrėžia jo horizontą.

Tų metaforų vadinimas absoliučiomis metaforomis reiškia tik tiek, kad jos pasirodo kaip atsparios terminologijos pretenzijoms ir kad neįmanoma jas ištirpdyti konceptualizacijoje, nors tai nereiškia, kad tam tikros metaforos neįmanoma pakeisti ar reprezentuoti kita metafora ar pataisyti kokia nors tikslesne (Blumenberg 2013: 13).

Remdamasis tokia absoliučių metaforų samprata, Blumenbergas savo projekto esmę nusako taip: „metaforologija bando prisikasti iki mąstymo substrukūros, iki jo giliausio pamato, jo sistemnančią kristalizaciją maitinančio tirpalo (Blumenberg 2013: 13).

Štai keletas Blumenbergo siūlomų absoliučių metaforų pavyzdžių: „šviesa“, „nuoga tiesa“, „pasaulio knyga“, „kelionė“, „plaukiojimas jūromis“, „laido katastrofa su žiūrovu (*Schiffbruch mit Zuschauer*)“¹. Blumenbergas pabrėžia, kad nuo to, kokia absoliuti metafora kurioje nors epochoje dominuoja, priklauso tiesos samprata bei žmogaus santykis su tiesa, taip pat žmogaus vietos pasaulyje supratimas. Keičiantis tokiems pamatiniam vaizdiniam, keičiasi mąstymo paradigma ir prasideda nauja epocha. Tačiau bet koks bandymas tą pasikeitimą aprašyti sąvokomis yra anachronizmas, tačiau tai nereiškia, kad ankstesnių epochų mąstysena bei jausena mums visiškai nepasiekiami. Tai, ko nepajėgia padaryti sąvokos, gali pateikti metaforos.

Tad metaforologiją galima traktuoti kaip savotišką nesąvokiškumo archeologiją ar paleontologiją, tyrinėjančią žmogaus teorinio intereso archajinių sluoksnių. Ši disciplina siekia įveikti „kar-teziškąją logizavimo teleologiją, traktuo-

jančią metaforas kaip 'rudimentus' (Blumenberg 2013: 10) ir tuo būdu gražinti į istorijos horizontą savo vertę neva praradusių metaforų „fosilijas“. Jei pavyksta tai padaryti, absoliučioje metaforoje gali atgyti nekonceptualizuojama patirtis, savitu būdu atverianti tikrovę kaip išmintis, kurią žmogus (neretai pats to iki galo nesuvokdamas) aktualizuoja savo gyvenimu. Tai, kad kitaip nei filosofinė sąvoka, kuri visuomet yra labai apibendrinamojo pobūdžio, metafora visuomet yra konkreti, ji gali pereiti į kitą kontekstą, o kaip tik tai ir leidžia ją lengviau taikyti gyvenimiškose situacijose nei sąvoką.

Galima sakyti, kad visą Blumenbergo mąstymą organizuojanti tema yra tai, ką jis pats įvardina kaip „tikrovės absoliutizmą (*Absolutismus der Wirklichkeit*)“. Šia sąvoka Blumenbergas žymi tą aplinkybę, kad „žmogus nedisponuoja savo egzistencijos sąlygomis“ (Blumenberg 2014: 9). Tai, kad tikrovė nepavaldi ne tik žmogaus pastangoms ją pakeisti, bet ir suprasti,

kelia žmogui baimę ir neviltį. Maža to, pats supratimas čia tampa problema.

„Panašu“, rašo Blumenbergas, „kad teiginys: *mes nežinome, ką turime omenyje, kai vartojame žodį 'prasmė'*, reikalauja iš mūsų nemenkos drąsos. <...> Sigmundas Freudas buvo teisus, kai pasakė, kad tie, kurie klausia apie gyvenimo prasmę, yra ligoniai. Vadinasi, užuot atsakius į jų klausimą, juos reikia pagydyti; o jei ne pagydyti, tai paguosti“ (Blumenberg 1987: 59). „Paguoda“, apie kurią čia kalba Blumenbergas, yra vienintelis dalykas, kurį žmogus gali gauti bandydamas įveikti „tikrovės absoliutizmo“ keliamos beprasmybės neviltį. Tačiau tai toli gražu nėra toks menkniekis, kaip gali pasirodyti. Ko gero, čia būtų pravartu prisiminti Nietzsche's teiginį, kad „pasaulio egzistavimas gali būti *pateisinamas* tik kaip estetiškas fenomenas“ (Nietzsche 1997: 25). Metaforologija gyvenimo prasmės paieškas perkelia iš pažinimo ar moralės srities į sritį, kurią galima identifikuoti kaip estetikos sritį.

GOETHE'S MAJEUTIKA

Vieną iš tokios „metaforologinės paguodos“ pavyzdžių (beje, puikiai tinkančių tyrinėjant metaforologijos pritaikymo filosofiniame konsultavime galimybes) Blumenbergas pateikia esė kiek neįprastu pavadinimu *Schon wieder Appetit zu Feigen* (Blumenberg 1987: 25–35). Šioje esė jis analizuoja Goethe's laišką bičiuliui Karlui Friedrichui Zelteriui, išgyvenusiam skaudžią netektį – sūnaus savižudybę. Blumenbergas atkreipia dėmesį į tai, kad savo bičiulį Goethe guodžia labai neįprastu būdu: užuot, kaip tai paprastai

daroma, bandęs postringauti apie tai, kad „nieko čia nepadarysi“, „toks jau yra tas gyvenimas“, „reikia būti tvirtam“ ar pan., jis prisimena savo paties jaunystės išgyvenimus, kurie įkvėpė jį parašyti *Jaunojo Verterio kančias* ir baigia šią laiško dalį mįslinga fraze: „jūra ir vėl nori figų“. Gana išsamiai aptaręs gausybę su figų įvaizdžiu susijusių ir Goethe'i neabejotinai žinomų literatūrinių asociacijų, Blumenbergas atkreipia dėmesį į tai, kad Zelteris, kuris buvo tik neturintis klasikinio išsilavinimo savamokslis muzikas,

viso to daugiasluoksniu prasmų raizginio žinoti negalėjo. Tad kokia gi čia paguoda tėvui, kuris kankinasi, nes nepajėgia suvokti sūnaus savižudybės prasmės. Visiškai kitokia yra Goethe's situacija. „Kaip *Verterio* autorius, jis šitai pažįsta“, rašo Blumenbergas, „nes pats tąsyk vos paspruko nuo mirties bangų. <...> Bet ne „toks jau yra tas gyvenimas“ nustato guodžiantį ryšį ir bendrystę, kuriuos galima iš viso to išgauti, ir kuriais galima remtis. Greičiau, rašo Goethe, šitai savo istoriją pasakoja visi tie, kurie patyrė vienatvę ir pavojų, nes tik tie, kam pavyksta pasprukti, gali pasakoti istorijas. Būtent čia glūdi nebendramatiškumas su tylėjimu to, kuris jau nebegali atskleisti savo poelgio prasmės, poelgio, kurio mįslė kankina Zelterį“ (Blumenberg 1987: 25). Gali būti, kad Goethe sąmoningai guodžia bičiulį mitologinių ir egzistencinių prasmų prisodrinta², bet guodžiamajam nesuprantama metafora, suvokdamas, kad tikra paguoda gali rasti iš to, jog viena nesuprantamybė atsvers kitą nesuprantamybę ir viena paslaptis pasitiks kitą paslaptį (Blumenberg 1987: 26). Tokia nesuprantamųjų ar paslapčių pusiausvyra atveria žmogui prieigą prie dabarties akimirkos, o tikroji paguoda įmanoma tik tuo mastu, kuriuo paguodos žodžiai padeda guodžiamajam maksimaliai tą akimirką išgyventi.

Kaip tik apie tai savo paskutinėje knygoje *N'oublie pas de vivre. Goethe et la tradition des exercices spirituels* (2008) rašo Hadot. Kai kuriems skaitytojams galėjo pasirodyti netikėta, kad Antikos filosofijos žinovas atsigrėžė į Goethe's kūrybą,

tačiau atidžiai skaitant Hadot ankstesnes publikacijas nesunku pastebėti, kad prancūzų filosofo ir vokiečių poeto pažiūros daugeliu atžvilgių yra labai artimos. Paskutinėje savo knygoje Hadot sutelkia dėmesį į dvi Goethe's kūryboje aptinkamas ir su filosofijos kaip „dvasiinių pratybų“ tema tiesiogiai susijusias metaforas: „žvilgsnis iš aukštai“ (tai kartu ir skrydžio metafora) ir „laimė tik dabartyje“. Pirmojoje metaforoje Hadot nesunkiai atpažįsta nuorodą į Epikūro ir stoikų filosofinėse mokyklose taikytą meditacijos metodiką. Aptikęs šią metaforą Goethe's poetiniuose tekstuose, Hadot parodo, kad jos funkcija yra panaši į tą, kurią savo pratybose naudojo senovės filosofai. Stoikai, kurių filosofiją Goethe nebloggerai išmanė ir aukštai vertino, vartodavo tam tikrus posakius, kurie, jei žmogus juos teisingai įsisąmonina, pakylėja jį virš gyvenimo rutinos beprasmybės ir leidžia patirti prasmę. Žvilgsnio iš aukštai (arba skrydžio) metafora yra nuoroda į atsiribojimą nuo sudėtingos situacijos, reikalingą tam, kad galima būtų aiškiau suvokti painius labirintus, kuriuose konkreti egzistencija jaučiasi pasiklydusi ir pasimetusi. Tačiau tai nėra toks abstrahavimasis nuo konkretybės, kokį teikia mums abstrakčios sąvokos. Žvilgsnio iš aukštai metafora leidžia tą konkretybę suvokti kartu su jos platesniu horizontu. Tačiau, kad tai taptų įmanoma, reikalingas atkaklus darbas, kurį galima, be kita ko, gretinti ir su poetinio teksto mokymusi atmintinai. Čia galima prisiminti ir George'o Steinerio svarbią išvalgą, kai savo knygoje *Tikrosios esatys* jis rašo:

Atskiras skaitytojas arba klausytojas, atmintinai išmokdamas eilėraščių arba muzikinį pasažą, gali tapti pajaustos prasmės vykdytoju. Išmokti atmintinai – vadinas, suteikti tekstui arba muzikai išgyvenančių aiškumą ir gyvybinę jėgą. <...> Tai, ką mokame atmintinai, tampa veiksmu mūsų sąmonėje, tapatybės tobulėjimo ir jos gyvybiškos plėtotės „katalizatoriumi“ (Steiner 1998: 12–13).

Eksplikuodamas antrąją metaforą („laimė tik dabartyje“), Hadot pateikia Goethe's *Fausto* II dalies 3-ojo veiksmo vieno epizodo prancūzišką parafrazę. Šiame epizode Faustas ir Helena, pritardami vienas kitam, sako: „Alors l'esprit ne regard ni en avant ni en arrière. Le present seul est notre bonheur“ („Dvasia nesižvalgo nei pirmyn, nei atgal. Mūsų laimė yra tik dabartis“) (Hadot, 2008: 15)³. Hadot atkreipia dėmesį į tai, kad čia turime reikalą su kalbėjimu įsimylėlių, kuriems dabartis yra ne tik tam tikra laiko fazė, bet ir jų buvimas šalia vienas kito, t. y. vienu metu „aktualumas laike ir artumas erdvėje (actualité temporelle et proximité spatiale)“ (Hadot 2008: 23). Būtent tokią dabarties sampratą Hadot aptinka ir 1829 m. Goethe's laiške Zelteriui. Šiame laiške Goethe pažymi, jog jo amžininkai iškreiptai suvokia tai, kas vadinama „dabartimi“ (*Gegenwart*). Jie mano, kad dabartis yra trivialis ir todėl tik praeities nostalgija gali atverti mums gilesnę ir nebanalią tikrovės prasmę. Hadot nurodo, kad „Goethe vartoja žodį *Gegenwart*, išsaugodamas jo pirminę „prezencijos“ reikšmę apsiareiškimo, manifestacijos, „štai-buvimo“ (*être-là*) priešais mus prasme.

Tad šis žodis yra žodžio *Dasein*, „štai-buvimo“ (*être-là*) sinonimas. Džiaugiamės prezencija (*Gegenwart*) arba štai-buvimu (*Dasein*)“ (Hadot 2008: 63). Taip suprantama „dabartis“ yra ne kas kita, kaip aktualiai išgyvenama žmogaus gyvenimo konkretybė.

Tokią dabarties momento patirtį Hadot sieja su Goethe's fenomenaliu sugebėjimu išgyventi to momento šventumą taip, kaip jis būdavo išgyvenamas antikoje, sykiu pabrėždamas, kad šiuolaikiniai žmonės beveik nesugeba to išgyventi kaip tik todėl, kad nuolatos pasiduoda arba praeities nostalgijai, arba visas savo viltis sutelkia į ateitį. Kita vertus, būtent tokia dabarties patirtis ir yra pagrindinis filosofinio konsultavimo orientyras ir siekinys. Tad galima sakyti, kad Goethe's „gyvenimo menas“ yra filosofinio konsultavimo pagrindinis orientyras. „Kai rašiau šią knygą jausdamas, kad senstu“, prisipažįsta Hadot, „mane persekiojo *memento mori* mintis. Tačiau paveiktas Goethe's, supratau *memento vivere* prasmę ir pagalvojau, kad Goethe's šūkis „nepamiršk gyventi“ gali puikiai reziumuoti mano knygos turinį ir tapti jos pavadinimu“ (Hadot 2008: 11). Bet būtent šis šūkis gali būti traktuojamas ir kaip filosofinio konsultavimo pagrindinis orientyras. Šiuo požiūriu pro Blumenbergo metaforologijos ir Hadot atgaivintos antikinės dvasinių pratybų idėjos prizmę skaitomas Goethe pasirodo kaip savotiškas „filosofinis konsultantas“, siūlantis tam tikras performatyviai traktuojamas antikines metaforas ir tuo būdu atliekantis sokratinės majeutikos funkciją.

IŠVADOS

Gali atrodyti, kad filosofinis konsultavimas yra naujai atsiradusi filosofijos forma, tačiau, kaip rodo Hadot tyrinėjimai, šiuolaikinių konsultuojančių filosofų veikla iš esmės atgaivina filosofijos pirmąją formą – filosofijos, kurioje filosofinis diskursas atlieka tik pagalbinę funkciją filosofinio gyvenimo būdo pasirinkimo atžvilgiu.

Filosofinis konsultavimas yra tokia filosofavimo forma, kai, užuot apsiribo-

jus bendro pobūdžio samprotavimais apie tikrovę, stengiamasi padėti konkrečiam žmogui susidoroti su jį kankinančiomis gyvenimiškomis problemomis, reikalauja peržengti įprasto, t. y. abstrakčiomis sąvokomis grindžiamo filosofinio diskurso ribas ir atsigręžti į metaforinį kalbėjimo modusą, kuris ne tiek perteikia informaciją, kiek atveria egzistencinį prasmės matmenį.

Literatūra

Blumenberg H. 1979. *Schiffbruch mit Zuschauer*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
 Blumenberg H. 1987. *Die Sorge geht über den Fluß*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
 Blumenberg H. 2013. *Paradigmen zu einer Metaphorologie*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
 Blumenberg H. 2014. *Arbeit am Mythos*. Frankfurt a. M.: Suhrkamp.
 Goethe J. W. 2003. *Faustas. Tragedijos antra dalis*. Vertė A. Jonynas. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.

Hadot P. 2005. *Antikos filosofija. Kas tai?* Vertė A. Grigaravičiūtė. Vilnius: Aidai.
 Hadot P. 2008. *N'oublie pas de vivre. Goethe et la tradition des exercices spirituels*. Paris: Albin Michel.
 Kerényi K. 2014. *Eleusis. Archetypowy obraz matki i córki*. Kraków: Homini.
 Nietzsche F. 1997. *Tragedijos gimimas*. Vertė A. Teikorius. Vilnius: Pradai.
 Steiner G. 1998. *Tikrosios esatys*. Vertė L. Jonušys. Vilnius: Aidai.

Nuorodos

¹ Čia galima būtų pridurti tokius metaforiškus posakius kaip „sudužo visos mano svajonės“, „paskendau rūpesčiuose“ ar „pagaliau pasiekiau ramybės uostą“. Antikoje (ypač stoikų filosofijoje) visko netekimas (svajonių, vilčių, turto) buvo traktuojamas kaip iniciacija į filosofiją, tiksliau, paskata gyventi filosofinį gyvenimo būdą.

² Figų, kaip ir kviečių varpų bei aguonų, įvaizdis yra dažnas ne tik stoikų filosofijoje, bet yra labai reikšmingas Eleusino misterijose (plg. Kerényi 2014).

³ „FAUSTAS: Kas buvo ir kas bus nebesvarbu, Gyvena siela – HELENA: Mirksniu nuostabiu“ (Goethe 2003: 228).